Seat No. : _______________

AI-130

April-2022

M.A., Sem.-IV

509-EA : Sanskrit
(Indian Philosophy)
(श्रीमद् ब्रह्मसूत्राणुभाष्य, पातञ्जलयोगसूत्रतः समाधिपादः च ।)

Time : 2 Hours] **[Max. Marks : 50**

સૂચનાઓ : (1) વિભાગ/Section-**I**માંથી ગમે તે ત્રણ પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો. દરેકનો ગુણભાર **14**નો છે.

(2) વિભાગ/Section-**II**માંથી સૂચવ્યા પ્રમાણે **આઠ** પ્રશ્નોના ઉત્તર લખવાના છે. દરેકનો એક-એક ગુણ છે.

વિભાગ-I/Section-I

1. નીચેનામાંથી કોઈ **એક** ભાષ્યખંડનો અનુવાદ કરી સમજૂતી આપો :

   (1) साङ्गोध्येयस्तथा ज्ञेयो वेदः शब्दाश्च बोधकाः । निःसंदिग्धं तदर्थाश्च लोकवद्व्याकृतेः स्फुटाः ।। १ ।।
   अर्थज्ञानार्थं विचार आरम्भणीयः । तस्य च ब्रह्मरूपत्वात् तज्ज्ञाने पुरुषार्थो भवतीति न मन्तव्यम् । विचारं विनापि वेदादेव साङ्गादर्थप्रतीतेः । न चार्थज्ञानमविहितम् अविचारिताश्च शब्दानार्थं प्रत्यायन्तीति वाच्यम् । ज्ञेयश्चेति विधानात् ।

   (2) परम्परया पाठवदर्थस्यापि गुरुमुखादेव श्रवणेपि मन्दमध्यमयोः संदेहो भवेत्
   समानधर्मदर्शनात् पदादिपाठवत् । तत्र यथा लक्षणानामुपयोग एवमेव मीमांसाया अपि ।
   तदुक्तम् । असंदिग्धेपि वेदार्थे स्थूणाखननवन्मतः । मीमांसानिर्णयः प्राज्ञे दुर्बुद्धेस्तु ततो द्वयम् ।। ५ ।।
   इति । तथा च निर्णये येन केनचिद्वक्तव्ये हरिः स्वयं व्यासो विचारं चिकीर्षुस्तत्कर्तव्यतां
   बोधयति ब्रह्मजिज्ञासा कर्तव्येति । व्यासोक्तत्वादपि कर्तव्यता ।

2. સૂત્ર સમજાવો :

   अथातो ब्रह्मजिज्ञासा ।

   અથવા

   योगश्चित्तवृत्ति निरोधः ।

3. શુદ્ધાદ્વૈત વેદાંતનો પરિચય કરાવી, તેનાં સિદ્ધાંતો વિશે ચર્ચા કરો.

4. વલ્લભાચાર્ય અનુસાર પુષ્ટિ પ્રવાહ મર્યાદા વિશે ચર્ચા કરો.

5. શુદ્ધાદ્વૈત મત અનુસાર જીવનનું સ્વરૂપ ચર્ચો.

6. વલ્લભાચાર્યના મત અનુસાર જગત સંસાર વચ્ચેના ભેદ સ્પષ્ટ કરો.

7. યોગ દર્શનનાં અંગોનો પરિચય આપો.

8. ચિત્તશુદ્ધિના ઉપાયો જણાવો.

વિભાગ-II/Section-II

9. ગમે તે **ચાર**નાં ઉત્તર આપો : **8**

(1) ભાષ્યનું લક્ષણ આપો.

(2) યોગદર્શનનાં અધ્યાયનાં નામ જણાવો.

(3) નવદ્યા ભક્તિમાં કોનો-કોનો સમાવેશ છે ?

(4) ચિત્તની અવસ્થાઓનાં નામ જણાવો.

(5) પત્રાવલંબનના રચયિતા કોણ છે ?

(6) વલ્લભાચાર્ય અનુસાર પ્રમાણ કેટલા છે ? નામ આપો.

(7) આવિર્ભાવની વ્યાખ્યા આપો.

(8) વેદાંત સૂત્રના કોઈપણ ચાર ભાષ્યકારનાં નામ આપો.

Seat No. : _______________

AI-130

April-2022

M.A., Sem.-IV

509-EB : Sanskrit

(काव्यादर्शः)

Time : 2 Hours] **[Max. Marks : 50**

સૂચનાઓ : (1) વિભાગ/Section-**I**માંથી ગમે તે ત્રણ પ્રશ્નોના ઉત્તર લખો. દરેકનો ગુણભાર **14**નો છે.

(2) વિભાગ/Section-**II**માંથી સૂચવ્યા પ્રમાણે **આઠ** પ્રશ્નોના ઉત્તર લખવાના છે. દરેકનો એક-એક ગુણ છે.

વિભાગ-I/Section-I

1. નીચેનામાંથી ગમે તે બે કારિકાને સમજાવો : **14**

(क) इह शिष्टानुशिष्टानां शिष्टानामपि सर्वथा । वाचाम् एव प्रसादेन लोकयात्रा प्रवर्तते ।।

(ख) गौर्गौः कामदुघा सम्यक्प्रयुक्ता स्मर्यते बुधैः । दुष्प्रयुक्ता पुनार्गोत्वं प्रयोक्तुः सैव शंसति ।।

(ग) अस्त्यनेको गिरां मार्गः सूक्ष्मभेदः परस्परम् । तत्र वैदर्भगौडीयौ वर्ण्येते प्रस्फुटान्तरौ ।।

2. આવશ્યક વિતરણ સાથે નીચેના કારિકાયુગ્મને સમજાવો : **14**

श्लेषः प्रसादः समता माधुर्यं सुकुमारता । अर्थव्यक्तिरुदारत्वम् ओजः कान्तिसमाधयः ।। 1.41 ।।

इति वैदर्भमार्गस्य प्राणा दश गुणाः स्मृताः । एषां विपर्ययः प्रायो दृश्यते गौडवर्त्मनि ।। 1.42 ।।

3. આચાર્ય દંડીએ આપેલું મહાકાવ્યનું લક્ષણ ચર્ચી, તેમાં સમાવિષ્ટ વર્ણ્યવિષયોની સમીક્ષા કરો. **14**

4. यथाकथंचित्सादृश्यम् यत्रोद्भूतं प्रतीयते । उपमा नाम तस्याः प्रपञ्चोऽयं प्रदर्श्यते ।। **14**

– કારિકાનો આધાર લઈ આચાર્ય દંડીએ આપેલા ઉપમાલંકારના લક્ષણને સમજાવો અને તેના જે રીતે ભેદ વિચારાયા છે, તેમનો નામતઃ પરિચય કરાવો.

5. કાવ્યશાસ્ત્રમાં આચાર્ય ભામહ **અથવા** આચાર્ય વામનનું પ્રદાન ચર્ચો. **14**

6. ટૂંકનોંધ લખો : (ગમે તે બે) **14**

(ક) વૈદર્ભી માર્ગનો સોદાહરણ પરિચય

(ખ) કાવ્યસંપદાનાં કારણ

(ગ) અલંકાર અને ગુણનો ભેદ

7. સસંદર્ભ સમજાવો : (ગમે તે બે) **14**

(ક) मानसे रमतां नित्यं सर्वशुक्ला सरस्वती ।

(ખ) गद्यपद्यमयी काचिच्चम्पूरित्यभिधीयते ।।

(ગ) काव्यं कल्पान्तरस्थायि जायते सदलङ्कृति ।

8. આચાર્ય દંડીને સ્વીકાર્ય આખ્યાયિકાનાં સ્વરૂપની સમીક્ષા કરો. **14**

વિભાગ-II/Section-II

9. નીચેના પ્રશ્નોના ટૂંકમાં ઉત્તર લખો : (ગમે તે આઠ) **8**

(1) આચાર્ય દંડીએ જે સરસ્વતીની સ્તુતિ કરી છે, તે કેવી છે ?

(2) લોકયાત્રા કોના પ્રસાદથી પ્રવર્તી રહી છે ?

(3) જેને બધા જ અલંકારિકો સ્વીકારતા હોય, તે ગુણ કયો છે ?

(4) આચાર્ય દંડી કાવ્યરૂપી સાગરમાં પ્રવેશ કરનારને માટે નૌકારૂપ શાસ્ત્ર કોને માને છે ?

(5) આચાર્ય દંડીના મતે કાવ્યના ગુણ કેટલા છે ?

(6) ગદ્યનું જીવિત આચાર્ય દંડી કોને બતાવે છે ?

(7) કાવ્ય-પ્રકાશ નામનો ગ્રંથ કોણે રચ્યો છે અને તેનું આંતરિક વિભાજન કયા નામથી થયું છે ?

(8) मण्डलीकृत्य बर्हाणि कण्ठैः मधुरगीतिभिः । कलापिनः प्रनृत्यन्ति काले जीमूतमालिनि ।।
આ પદ્ય શેનું ઉદાહરણ છે ?

(9) કાવ્યનો આત્મા ધ્વનિ છે, એ કોનો મત છે ?

(10) शब्दार्थौ सहितौ काव्यम् । કાવ્યનું આ લક્ષણ કોણે આપ્યું છે ?